

Voorwoord

Dit kringblok gaan we Jakobus behandelen. Dit zal gebeuren in, verrassend, vier avonden. De eerste avond zal het eerste deel van het eerste hoofdstuk behandeld worden, dit stuk fungeert als een soort samenvatting. In dit stuk komen alle onderwerpen even aan bod. In de drie avonden erna komen die onderwerpen nog eens aan bod, maar dan uitvoeriger.

Aan het eind van dit kringblok zal er de mogelijkheid zijn om te reflecteren op dit kringblok. Ook de doelen die je hebt gesteld aan het eind van kringblok 1 komen weer terug. En als laatste blok je vooruit op het volgende kringblok.

Het kan helpen om vergelijkbare teksten te hebben en zo meer inzicht te creëren in wat Jakobus zegt. Wij als BKC hebben voor deze avond Bijbelteksten gezocht als referentiemateriaal. Deze teksten zullen in de voetnoten staan bij elk stukje. Schroom vooral niet om zelf ook teksten te zoeken die passen bij het desbetreffende stuk. Daarnaast is er een aantal kopjes “Als je dit interessant vindt...” aangemaakt. Hierin staan teksten waar je verder mee kan als je meer met het desbetreffende kopje doet.

Achtergrondinformatie

Voordat we beginnen aan de brief van Jakobus is het handig om eerst wat achtergrondinformatie te lezen. Dit helpt bij het begrijpen van de tekst.

De brief van Jakobus is iets voor 60 na Christus geschreven. Iedereen die heeft opgelet bij Lezing 1.1 weet nog dat dit betekent dat de evangeliën later geschreven zijn en hij die dus nooit gelezen heeft. De brief is geschreven aan “*de twaalf stammen in de verstrooiing*”. (**Jakobus 1:1**) Hiermee worden de eerste Christenen onder de Joden bedoeld. Dezen zijn verdreven doordat er harde vervolging was uitgebroken. Velen van hen woonden waarschijnlijk eerst in Jeruzalem, maar zijn daarna verspreid (verstrooid) over Judea en Samaria. Sommigen van hen konden succesvol een nieuw bestaan opbouwen, andere lukte dit niet. Hierdoor ontstond in veel gestichte gemeentes een sterk verschil tussen arm en rijk, iets waar Jakobus in zijn brief aandacht aan besteed.

De Jakobus die de brief schrijft was waarschijnlijk Jakobus, de broer van Jezus. De apostel Jakobus is namelijk al vermoord¹, dus die kan het niet zijn geweest. Jezus is aan zijn broer verschenen nadat hij is gestorven², daarna wordt Jakobus een kerkstichter. Hoewel hij Jezus' broer was noemt hij zichzelf nog steeds “een dienaar van God”. Dat is dus hoe hij zijn eigen plaats ziet.

---

¹ Handelingen 12:2

² 1 Korintiërs 15:7

Naast de verstrooide gemeenten is er ook nog een kerk overgebleven in Jeruzalem. Waarschijnlijk heeft een aantal van de oudsten van die gemeente Jezus nog meegemaakt.

De hele brief door is te merken dat Jakobus zich verbonden voelt met de vervolgte Christenen. Hij noemt ze keer op keer “broeders” en wil ze duidelijk helpen door vurige aansporingen hun geloof niet te laten verslappen en veel adviezen over de praktijk van het geloof.

1 **Jakobus 1:1-18**

Voor de avondleider

Als voorbereiding is het handig om Jakobus een keer door te lezen, dit is niet zoveel, vijf pagina's ongeveer. Het is wel fijn om het hele boek een keer gelezen te hebben voordat we beginnen met de Bijbelstudie.

Inleiding

Het eerste hoofdstuk van Jakobus is een soort samenvatting van de rest van het boek. Thema's die kort besproken worden in **Jakobus 1:1-18** zullen in volgende avonden meer in detail besproken worden. Dit verklaart ook waarom Jakobus in dit hoofdstuk extra veel van de hak op de tak springt.

Dit deel van Jakobus wordt opgedeeld in 5 stukken:

1. 1: 1-4 Beproevingen
2. 1: 5-8 Omgaan met beproevingen
3. 1: 9-11 Rijk en arm
4. 1: 12-16 Verzoeken
5. 1: 16-18 Belofte

Om beproevingen en verzoeken met elkaar te vergelijken zijn in dit boekje stuk 3 en 4 omgewisseld. De tekst wordt dus niet compleet in dezelfde volgorde behandeld als Jakobus het geschreven heeft.

Beproevingen

Lees **Jakobus 1:1-4**³

Hier zegt Jakobus iets heel raars, tenminste zo lijkt het. Wees blij als je het moeilijk hebt en veel beproevingen ondervindt. Dat is niet hoe we omgaan met beproevingen. Maar volgens Jakobus is het dé manier om volharding in je geloof te krijgen, zodat je volwassen wordt in je geloof en meer kan leven volgens Gods wil.

Vragen

- Hoe zie je beproeving in je eigen leven?
- Wat is het verschil met straffen?
- Als je niet in beproeving blij kan zijn, geloof je dan niet echt?

Het Griekse woordje 'hotan', wat in vers 2 vertaald wordt met "als" (u allerlei beproevingen ondergaat) betekent eigenlijk "wanneer"⁴. Jakobus gaat er dus vanuit dat er in het leven van zijn lezers een tijdstip van beproeving komt.

Vragen

- Geldt dat in onze tijd nog steeds?
- Maakt de manier van vertalen uit voor hoe jij deze tekst interpreteert?

---

³ **Genesis 50:19-20; Romeinen 5:1-4; 1 Petrus 4: 12-14**

⁴ Thayer's Greek Lexicon: *at the time that, whenever; used of things which one assumes will really occur, but the time of whose occurrence he does not definitely fix.*

Omgaan met beproevingen

Lees **Jakobus 1:5-8**

Jakobus zegt hier dat bidden om wijsheid dé manier om te gaan met beproevingen. Hij zegt dat er wel een voorwaarde zit aan het verhoren van het gebed om wijsheid, je moet geloven dat God je gebed ook echt verhoort.

Vragen

- Hoe ga jij met beproeving in je leven om?
- Kom je wijsheid tekort?

Calvijn zegt over het “zonder verwijt” in vers 5: *“This is added, lest any one should fear to come too often to God ... for he is ready ever to add new blessings to former ones, without any end or limitation”*

Vraag:

- Herken je je in *“any one should fear to come too often to God”*?

Als je dit interessant vindt...

Wat zeggen **Psalm 81:11** en **Hebreeën 11:6** hierover?

Verzoeken

Lees **Jakobus 1:12-16**

Het woord 'beproeving' (vers 2, 12) en 'verleiding' (vers 13, 14) zijn in het Grieks hetzelfde woord 'peirasmos'. Toch zijn beproevingen en verleidingen niet hetzelfde: beproevingen komen van buiten (nare omstandigheden, zoals het overlijden van een familielid of niet halen van een studie), terwijl verleidingen hun oorsprong binnen in jou vinden.

Vragen

- Zie jij verleidingen in je eigen leven?
- Hoe ga je daarmee om?
- Komt verleiding vanuit jezelf of van de duivel?

Als je dit interessant vindt...

Vergelijk hoe jij omgaat met verzoeken met hoe Jezus dat deed in de woestijn. (**Lucas 4:1-13**).

Wat zegt HC zondag 3 vraag 8 over verzoeken?

Rijk en arm

Lees **Jakobus 1:9-11**

Hier zegt Jakobus iets cryptisch over rijk en arm. De arme die moet roemen in zijn hoogheid en de rijke in zijn geringheid. Hiermee doelt Jakobus vooral op de vergankelijkheid van rijkdommen op aarde. De hoogheid of rijkdom van de arme is dat hij deel heeft aan het eeuwige leven bij God. De geringheid van de rijke is dat hij zich klein moet maken voor God en zich moet beseffen dat hij, hoewel hij rijk is, afhankelijk is van God.

Vragen

- Ken je arme of rijke mensen? Kan je dat terug zien in hun geloof?
- Herken je jezelf meer in de “voornamen” of de “onaanzienlijke”?

Belofte

Lees **Jakobus 1:16-18**

In dit stukje verzekert Jakobus ons ervan dat al het goede van God komt. Van Hem komt alles dat goed is en hij verandert niet. De NBG51 vertaalt vers 18 als volgt:

“Naar zijn raadbesluit heeft Hij ons voortgebracht door het woord der waarheid, om in zeker zin eerstelingen⁵ te zijn onder zijn schepselen.”

Vragen

- Op wie slaat eerstelingen, alleen de eerste gelovigen (waaraan Jakobus schrijft) of ook op ons?
- Wat betekent het om eersteling van de schepping te zijn?

Als je dit interessant vindt...

Wat zeggen **2 Tessalonicenzen 2:13-17** en **Openbaring 14:1-5** over de eerstelingen?

---

5 Als u niet helemaal scherp hebt wat ‘eerstelingen’ (Engels: ‘firstfruits’) ook alweer zijn, lees **Exodus 22:28-29,23:16**

Tijd over?

Niet gevreesd, avond 2 is eigenlijk te veel stof voor één avond.

Schroom dus niet om alvast te beginnen met de volgende avond en de rest van Jakobus 1 ook te behandelen.

Gebed

Bid voor elkaar als je last hebt van beproevingen en/of verzoeken.

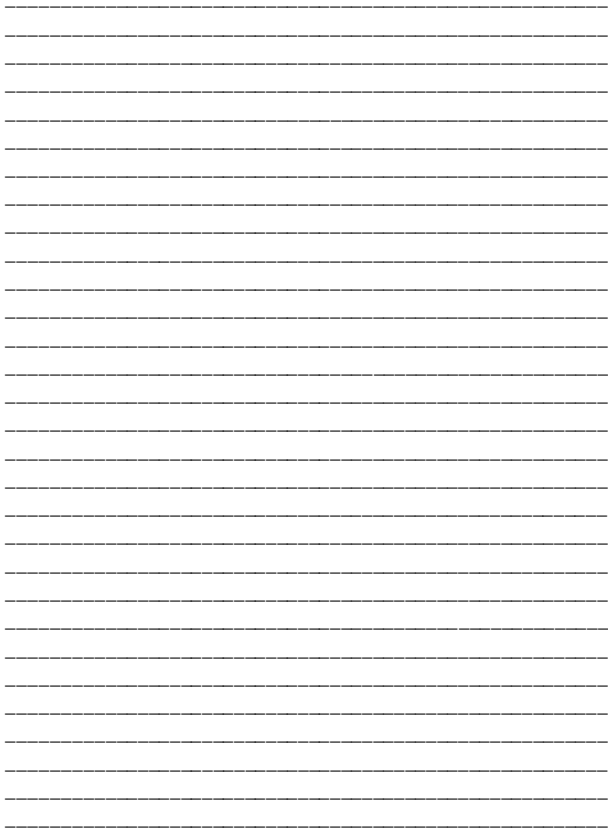
Zingen

Opwekking 640 - Ik hef mijn ogen

Opwekking 244 - Welzalig de man die niet wandelt

Opwekking 544 - Meer dan rijkdom

Opwekking 518 - Heer U doorgrondt en kent mij

2   **Jakobus 1:19 – 3:18**

Voor de avondleider

Jakobus heeft een vrij hoge informatiedichtheid: in de teksten van vanavond staat meer gespreksstof dan er in één avond behandeld kan worden. Kies dus als avondleider bewust waar je tijd in wil steken en houd dit tijdens de avond in de gaten. Bedenk dat het beter kan zijn één onderwerp diepgaand te bespreken dan allerlei losse te behandelen.

Een goede manier van voorbereiden zou kunnen zijn dat elk kringlid **Jakobus 1:19-3:18** leest en onderstreept (of op een andere manier aangeeft) wat hij interessant / belangrijk / onduidelijk / schokkend / mooi / leuk / ... vindt. Dit maakt het makkelijker te bepalen waar het tijdens de kringavond over kan gaan.

Inleiding

Previously on Bijbelkring ...

Vorige kringavond heb je aan de hand van Jakobus 1 een aantal kernthema's van de brief onderscheiden. Haal even op wat je hier nog van weet, zodat dit vers in het geheugen zit bij het bespreken van Jakobus deze avond.

Zing Lied 328: “Here Jezus, om Uw woord, zijn wij hier bijeengekomen.”, waarin je God vraagt: “Maak ons voor uw heil bereid, open hart en mond en oren” en erkent “’t Goede denken, doen en dichten moet Gij zelf in ons verrichten.”

Geloof & Daden

Jakobus 1:19-27 – Spreken is zilver...

Lees **Jakobus 1:19-21**

Jakobus eindigde in vers 18 met *“Hij [de Vader] wilde ons door de verkondiging van de waarheid tot leven roepen, om ons de eersten te maken in zijn schepping.”* Hoe belangrijk deze verkondiging is benadrukt hij in vers 19 *“ieder mens moet zich haasten om te luisteren”*⁶. ‘Luisteren’ is hierbij enerzijds metaforisch: luisteren naar ‘de verkondiging van de waarheid’ kan bijvoorbeeld ook door de Bijbel te lezen, maar gaat ook over letterlijk luisteren naar elkaar.⁷

Tegenover dit luisteren stelt Jakobus ‘spreken’ en ‘kwaad worden’.

Als God tot ons spreekt moeten we in eerste instantie luisteren en traag zijn in het spreken, God niet te snel in de rede vallen. (Denk aan **Prediker 5:1b** *“God is in de hemel en jij bent op aarde, dus moet je spaarzaam met je woorden zijn.”*)

---

⁶ Het Griekse ακουω (luisteren) betekent: to hear; to attend to what is said maar ook to understand; to find out; to give ear to a teaching

⁷ Bedenk dat de ontvangers van deze brief nog geen Bijbel hadden en vrijwel alle onderricht mondeling gebeurde. De beide manieren van luisteren vielen toen dus nagenoeg volledig samen.

Daarnaast moeten we traag zijn in het ‘kwaad worden’. Hierbij kunnen we twee gevallen onderscheiden:

- Als Gods waarheid ons veroordeelt of ons op een andere manier niet bevalt moeten we daar niet te snel kwaad om worden, maar eerst goed luisteren en het Woord op ons laten inwerken.
- Binnen de gemeente die Jakobus aanschrijft waren er veel types die leraar wilden zijn en anderen (positief-kritisch) wilden opbouwen. Dit gaat echter natuurlijk onvolmaakt, wat kan leiden tot boosheid aan beide kanten. (Zie Jakobus 3:1-2) Jakobus doet hier een oproep om daarin traag te zijn en vervolgt: “Wees daarom zachtmoedig”.⁸

---

⁸ Bedenk hierbij dat de Heilige Geest ons zachtmoedig maakt, zodat het Woord – zelfs als het ons in eerste instantie kwaad maakt – toch in goede aarde valt. (**Galaten 5:22** en **Lucas 8:4-15**)

Vragen

- Probeer eens een concreet geval voor de geest te halen waarin jij (of iemand anders) dit “haasten om te luisteren, traag zijn in het spreken, traag ook in het kwaad worden” goed (of juist niet) deed. Hoe ging dat? Wat waren de gevolgen?
- Vind je het moeilijk om je te haasten om te luisteren en traag te zijn in het spreken? Zo ja, waarin merk je dit en hoe zou je dit kunnen verbeteren?
- Als je kritiek krijgt die op Gods waarheid gebaseerd is (vanuit de Bijbel, van anderen of hoe dan ook), merk je dan dat je in eerste instantie kwaad wilt worden? Zo ja, hoe zou je dit kunnen verbeteren?

Als je dit interessant vindt...

- Lees **Prediker 5:1-6**
- Lees **Efeziërs 4:25-32**

Jakobus 1:22-27

Lees **Jakobus 1:22-27**

De eerste stap is dus: luisteren in zachtmoedigheid. Hiermee eindigt het echter niet: als je in de spiegel van Gods Woord ziet wie je bent heeft dit een uitwerking op wat je doet. De Dordtse Leerregels verwoorden het als volgt in artikel 11 van hoofdstuk III/IV:

Wanneer God dit welbehagen in de uitverkorenen uitvoert en in hen de ware bekering tot stand brengt, laat Hij hun niet alleen het evangelie door middel van de prediking horen en hun verstand door de Heilige Geest zo sterk verlichten, dat zij goed begrijpen en onderscheiden wat Gods Geest hun wil leren. Maar Hij dringt ook door tot in het diepst van de mens met de krachtige werking van diezelfde Geest, die wedergeboorte werkt; Hij opent het gesloten hart, Hij maakt het harde zacht, Hij besnijdt het onbesnedene, Hij vernieuwt de wil: van dood maakt Hij hem levend, van slecht goed, van onwillig gewillig, van weerbarstig gehoorzaam. Hij brengt de wil zover en geeft deze zoveel kracht, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.

Denk ook aan de bekende tekst uit **Jeremia 31:33** “Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en hem in hun hart schrijven.”

In vers 26 en 27 geeft Jakobus drie voorbeelden van hoe dit zich uitwerkt.

Allereest het beteugelen van de tong. Dit lijkt in de geadresseerde gemeente een pijnpunt te zijn: er waren veel heftige woordenstrijden, mensen die – met goede bedoelingen, maar zonder succes – anderen wilden onderwijzen en mensen die wilden opscheppen met hun kennis en wijsheid. (Zie **Jakobus 3:1-2, 13-14, 4:1-2**) Opmerkelijk is dat de voorbeelden die in deze brief naar voren komen allemaal in een intrakerkelijke, religieuze context plaatvinden, wanneer mensen juist het idee hebben goed voor God bezig te zijn.

Daarnaast heeft ‘zich spiegelen in de volmaakte wet die vrijheid brengt’ tot gevolg dat die liefde van God doorgegeven wordt aan anderen die dat hard nodig hebben.⁹ (Vergelijk vers 27 eens met **Jesaja 1:10-17**) Het formulier voor de bevestiging van diaken formuleert het als volgt: *“De Here roept ook nu tot het betonen van gastvrijheid, offervaardigheid en barmhartigheid, om zwakken en hulpbehoevenden volop te laten delen in de vreugde van Gods volk. In de gemeente van Christus mag niemand ongetroost leven onder de druk van ziekte, eenzaamheid of armoede.”*

Tot slot noemt hij dat men ‘zich in acht neemt voor de wereld en onberispelijk blijft’. (De HSV en NBG51 noemen het ‘zichzelf onbesmet van de wereld bewaren’)

---

9 Merk op dat Jakobus God juist in deze context ‘de Vader’ noemt.

Vragen

- Vergelijk de figuur uit vers 23-24 eens met wat Paulus zegt in **Romeinen 7:15-25**. Herken je je hierin?¹⁰
- Kan jij altijd ‘je tong beteugelen’? Zo nee, wat vind je van Jakobus’ botte tekst in vers 26?
- Wat betekent het voor ons om ‘onberispelijk te zijn’ en ‘weduwen en wezen bij te staan’? Hoe ben jij daarmee bezig?

Als je dit interessant vindt...

- Lees artikel 12 en 13 van hoofdstuk V van de Dordtse Leerregels
- Lees **2 Korintiërs 3:1-6**
- Lees **Johannes 15:1-8**

---

¹⁰ Zo ja, dan is de serie ‘Free’ van Andy Stanley echt een aanrader. Beschikbaar op northpoint.org/messages/free

Jakobus 2:1-13 – Zonder aanzien des persoons

Lees **Jakobus 2:1-13**

Jakobus schrijft zijn brief aan christenen die uit Jeruzalem gevlucht zijn. Sommigen hiervan zullen een succesvol bestaan heropgebouwd hebben, anderen zijn aan lager wal geraakt. Jakobus adresseert in het tweede hoofdstuk de manier waarop er in de gemeente met deze sterke (welvaarts)ongelijkheid omgegaan wordt.

Jakobus 2 begint met een oproep om geen onderscheid te maken tussen armen en rijken (vers 1-4). Opmerkelijk is dat **Jakobus 2:1** (naast de groet in **Jakobus 1:1**) de enige keer is in de hele brief dat de naam ‘Jezus Christus’ gebruikt wordt. Hier is het dan ook bijzonder relevant: juist omdat wij allen één zijn in Christus, “onze opgestane Heer”, moeten we geen onderscheid maken.¹¹

In plaats daarvan moeten we ons houden aan het koninklijke gebod, de wet die vrijheid brengt. Let op Jakobus’ woordkeus in vers 12: “Zorg ervoor dat *uw spreken* en *uw handelen* de toets kunnen doorstaan van de wet die vrijheid brengt.” Hier komen twee thema’s van Jakobus sterk terug: let op je spreken en zorg ervoor dat wat je doet daarmee overeenstemt.

---

¹¹ Denk hierbij ook aan wat er in Lezing 1.1 gezegd is over Paulus’ ideeën hieromtrent, gebaseerd op o.a. **Galaten 3:25-28**

Vragen

- Wij denken vaak aan Christus als de gekruisigde, degene die onze zonden heeft verzoend. Denk je ook wel eens aan Hem als “onze glorierijke Heer”, de opgestane? (Zoals ook terugkomt in **Johannes 17:1-5**) Zo nee, zou je dat meer moeten doen?
- Voor studenten is het onderscheid tussen arm en rijk niet zo sterk: waarin merk je zelf dat je (ongeoorloofd) onderscheid maakt?
- De VGSD zou – als collectie christenen – idealiter erg goed zijn in ‘geen aanzien des persoons’ hebben. Is dat zo? Zo nee, is dat een probleem? Zo ja, wat zou jij daaraan kunnen doen?

Als je dit interessant vindt...

- Lees **Matteüs 19:16-30**
- Lees **1 Korintiërs 1:26-31**
- Lees **Lucas 6:36-38**

Jakobus 2:14-26 – Just do it!

Lees **Jakobus 2:14-26**

Jakobus hamert in deze perikoop nog even doorop waar hij vorig stukje mee eindigde: je daden moeten overeenkomen met je woorden. Echt geloof bewijst zich doordat er daden uit voortvloeien. (Zie bijvoorbeeld ook **Matteüs 3:7-9**)

Wat Jakobus schrijft lijkt te conflicteren wat Paulus schrijft in Romeinen over dat de rechtvaardige zal leven uit geloof en juist niet door daden. Als je deze discussie interessant vindt, bekijk dan het document Jakobus vs. Paulus – sola fide?! op de site.¹²

C.H. Spurgeon onderscheidt de volgende werken van geloof (in een preek¹³ van 1861):

Works of repentance

“If thou pretendest now to be a child of God, and if thou hast never clothed thyself in dust and ashes; if thou hast never hated the sins which once thou didst love: if thou dost not now hate them, and endeavour to be rid of them, if thou dost not humble thyself before God on account of them, as the Lord liveth, thou knowest nothing about saving faith.”

---

¹² Deze discussie is tijdens avond 1.3 ook al even aan bod geweest

¹³ De preek, getiteld “Fruitless Faith” is te vinden op:

www.spurgeon.org/sermons/3434.php

Works of secret piety

“Does a man say “I believe that Jesus died for me, and that I hope to be saved”, and does he live in a constant neglect of private prayer? Is the Word of God never read? Does he never lift up his eye in secret with “My Father, be thou the guide of my youth”? Has he no secret regard in his heart to the Lord his God, and does he hold no communion with Christ his Saviour, and is there no fellowship with the Holy Spirit? Then how can faith dwell in such a man?”

Works of obedience

“When a man trusts in Jesus, he accepts Jesus as his Master. He says, “Show me what thou wouldst have me to do.””

Seperating works

“Where there is no separation there is no grace. If we are conformed to this world, how dare we talk about grace being in our souls; and if there be no distinguishing difference between us and worldlings, what vanity it is, what trifling, what hypocrisy, what a delusion for us to come to the Lord's table, talking about being the Lord's sons, when we are none of his?”

Works of love

“He that loves Christ feels that the love of Christ constraineth him; he endeavours to spread abroad the knowledge of Christ; he longs to win jewels for Christ's crown; he endeavours to extend the boundaries of Christ's and Messiah's kingdom, and I will not give a farthing¹⁴ for the loftiest profession coupled with the most flowing words, that never shows itself in direct deeds of Christian service.”

---

¹⁴ Oud munstuk, ongeveereen kwart penny

Ds. G.H. Hutten legt vers 24-26 als volgt uit:¹⁵

“Dat is toch mooi. Test je geloof. Aan je eigen vergevingsgezindheid kun je zien of je weet dat je leeft van vergeving. Aan je eigen liefde kun je zien of je weet dat je geliefd bent. Aan je eigen oordelen kun je zien of je denkt dat je nog leeft onder het oordeel. Je verhouding met je medemens zegt alles over jouw verhouding met God. Dat leert de Bijbel.”¹⁶

Vraag

- Brengt jouw geloof daden voort? Zo ja, welke (hierbij kan je het onderscheid van Spurgeon gebruiken)? Misschien is het handig bij deze vraag eerst iedereen even de tijd te geven om een antwoord te formuleren en deze daarna met elkaar te delen. Zo nee, neem dit dan serieus en ga hier een hoop aandacht aan besteden.

Als je dit interessant vindt...

- Lees artikel 24 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis of Zondag 32 van de HC
- Lees **Matteüs 7:15-27 of 25:31-46**
- Lees **Filippenzen 2:12-13**¹⁷

---

¹⁵ In een preek getiteld “Doe maar gewoon!”, te vinden op zoverandertgodjou.com/preken/serie-over-jacobus-bouwen-aan-gemeenschap/

¹⁶ Lees bijvoorbeeld **Lucas 6:36-38**

¹⁷ Bijsluiter: deze tekst verhoogt uw kans op discussies over predestinatie en uitverkiezing. Lees bij gebruik de Dordtse Leerregels of raadpleeg uw dominee.

Wijsheid & Woorden

Jakobus 3 – Let op uw taalgebruik!

Lees Jakobus 3

Nadat Jakobus het in hoofdstuk 2 veel gehad heeft over daden schakelt hij in hoofdstuk 3 weer terug naar het bijpassende thema: woorden en wijsheid – waar hij ook hoofdstuk 1 mee eindigde.¹⁸ Dat hij dit spreken belangrijk vindt blijkt duidelijk uit de eerste verzen “Wie nooit struikelt in het spreken kan zich een volmaakt mens noemen.”

Als je dit hoofdstuk los leest zou het zo uit de oudtestamentische wijsheidsliteratuur kunnen komen. (Vergelijk het met bijvoorbeeld **Spreuken 10:11-21**) Het komt echter ook overeen met wat Jezus zegt, bijvoorbeeld in **Matteüs 12:34** “*Hoe kunt u iets goeds zeggen terwijl u zelf slecht bent? Waar het hart vol van is, daar loopt de mond van over.*”

---

¹⁸ Merk op dat Jakobus het in 1:26 had over het ‘beteugelen’ van de tong en dat beeld komt hier in 3:3 – iets meer uitgewerkt – weer terug.

Nadat hij in vers 12 opmerkt dat het eigenlijk net zo onmogelijk is om met één tong God te zegenen en tegelijkertijd mensen te vervloeken als dat een bron zowel zoet als bitter water geeft, gaat Jakobus toelichten wat de goede bron is qua taal: wijsheid – en dan geen aardse wijsheid, maar wijsheid van boven. Hier komt het stuk uit **Jakobus 1:21** weer terug: wijze zachtmoedigheid. In vers 13 is ook de thematiek van hoofdstuk 2 terug te horen: wijsheid bewijst zich op een praktische manier.

Vragen

- Herken je je in de manier waarop Jakobus ‘de tong’ hier afschetst?
- Botst het concept ‘botheid’ binnen de VGSD met wat Jakobus hier zegt over het beheersen van de tong?

Als je dit interessant vindt...

- Lees **Spreuken 10:19-21, 16:20-24, 18:20-21**
- Lees **1 Korintiërs 1:18-25**
- Lees **Judas 1:14-23**

Gebed

Bij het bidden kun je gebruikmaken van de psalmen:

Bescherm mij, uw dienaar, en laat hoogmoed niet over mij heersen, dan zal ik volmaakt zijn en bevrijd van grote zonde. Laten de woorden van mijn mond u behagen, de overpeinzingen van mijn hart u bekoren, HEER, mijn rots, mijn bevrijder.

- Psalm 19:14-15

Laat mij in de morgen uw liefde horen, in u stel ik mijn vertrouwen, wijs mij de weg die ik gaan moet, mijn ziel verlangt naar u.

Verlos mij van mijn vijanden, HEER, bij u zoek ik bescherming.

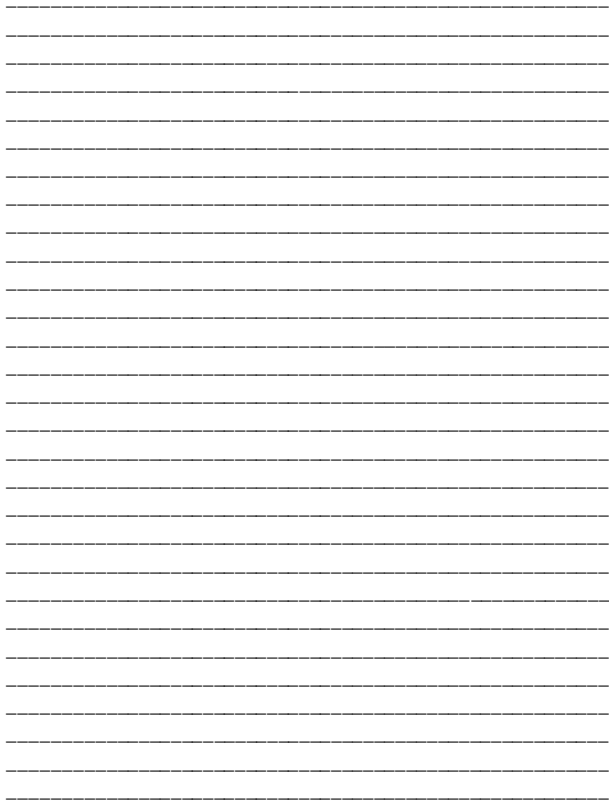
Leer mij uw wil te volbrengen, u bent mijn God,

laat uw goede geest mij leiden over geëffende grond.

- Psalm 143:8-10

Zingen

- Psalm 119:2 “Gij hebt ons hart uw orde opgelegd”
- Gezang 176a:13 “Geef dat wij trouw uw wet betrachten”
- Lied 78 “Laat me in u blijven, groeien, bloeien”
- Opwekking 59 “Mogen de woorden van mijn mond”
- Words – Hawk Nelson
- More love, more power – Michael W. Smith (of de Nederlandse versie: Opwekking 342)
- Speak life – TobyMac
- Lifesong – Casting Crowns

3   **Jakobus 4:1 – 5:6**

Voor de avondleider

Lees als voorbereiding **Jakobus 4:1-5:6** of doe dit aan het begin van de kringavond. Het is goed om eerst het hele hoofdstuk te lezen om de samenhang te zien als je dit hoofdstuk met je kring in delen gaat behandelen. Je kunt aan het begin van de avond ook nog even bespreken wat men is opgevallen aan dit hoofdstuk of waar men denkt dat het hoofdstuk over gaat.

Inleiding

Vanavond gaan we het hebben over hoofdstuk 4 van het boek Jakobus. Dit hoofdstuk gaat over de onderwerping aan God. Jakobus roept de mensen op om te stoppen met zichzelf bezig te zijn en zich op God te richten, en hij wijst ze op de houding die daarbij komt kijken. In deze avond gaan we ook de grootste problemen die hierbij komen kijken onderzoeken en bedenken hoe we deze problemen kunnen aanpakken. De grootste twee problemen van de mensen, met betrekking tot onderwerping, zijn egoïsme en hoogmoed. Deze leiden alleen maar tot strijd en conflicten, en daarmee weg van God.

Egoïsme

Het woord egoïsme komt van het Latijnse woord 'ego' wat 'ik' betekent, en daar is de betekenis ook uit af te leiden; op zichzelf en eigen geluk gericht. Dat dit in strijd is met gericht zijn op God is niet lastig om te bedenken, want je kunt niet jezelf en God allebei op de eerste plaats hebben staan.

Lees de verzen 1-3 van hoofdstuk 4.

Vragen

- Uit deze verzen komt naar voren dat de harts tochten en verlangens oorzaak zijn van alle onrust die de oorspronkelijke lezers ondervinden. Hier wordt ook geïmpliceerd dat hartstocht en verlangens slecht zijn, wat vind je daarvan? Ben je het daarmee eens of niet?
- Lees vers 3 nog een keer. Als je gebeden niet verhoord worden, bid je dan verkeerd?
- Bidden om materiële zaken, mag dit wel of niet? Betrek hierbij **Matteüs 7:8, 21:22** en **Filippenzen 4:6**.
- Lees **1 Johannes 2:9-11**. Je kunt niet bidden en met een naaste overhoop liggen. Hoe zit dat dan, als iemand weigert het met jou goed te maken?

Vriendschap met de wereld

In de verzen 4 en 5 gaat het over vriendschap sluiten met de wereld, en dat dat vijandschap met God betekent.

Vragen

- Wat betekent dat eigenlijk vriendschap sluiten met de wereld? Maak het concreet voor jezelf.
- Waarom is dat in tegenstrijd/vijandschap met God?

In het Oude Testament wordt het volk Israël wel eens vergeleken met een overspelige vrouw. God bewijst haar Zijn liefde, maar alsnog zoekt zij haar geluk bij anderen. In vers 4 heeft Jakobus het ook over 'overspeligen' (NBG51) als het gaat om mensen die vriendschap sluiten met de wereld. In andere vertalingen gaat het over 'trouwelozen' (NBV) of 'bedriegers' (HTB).

Johannes schrijft in zijn eerste brief over het liefhebben van de wereld, en hij raadt de mensen aan de wereld niet lief te hebben. Dit staat in **1 Johannes 2:15-17**.

Vraag

- Welke reden draagt hij daarvoor aan?

Geen vriendschap sluiten met de wereld is makkelijker gezegd dan gedaan. Vooral omdat alles van de wereld zo bekend voor je is, is het lastig om hier afstand van te doen.

Vragen

- Hoe neem je afstand van de wereld?
- Hoe zou je die vriendschap met de wereld tegen kunnen gaan?

De leus van VGS-Nederland is tegenwoordig: 'Echt christen, echt student'. Hierin laten ze doorschijnen dat het een tegenstelling zou kunnen zijn.

Vraag:

- Hoe ervaar je dat? Is student zijn van deze wereld en in strijd met christen zijn?

Naast de reden die Johannes aandraagt in zijn brief, is er nog een aantal redenen hiervoor. Op de site staat een bestand dat hier uitgebreider op in gaat. Als u dit interessant vindt kunt u daarmee verder.

Nederigheid en onderwerping aan God

In vers 6 gaat het over de genade die God schenkt aan nederigen. Dus om de genade van God te ontvangen moet u nederig zijn.

De daaropvolgende verzen (7-10) leggen uit wat dat inhoudt.

Nederigheid is op te delen in de volgende punten:

1. Je onderwerpen aan God
2. Je verzetten tegen de duivel
3. Werken aan een intieme vriendschap met God
4. Je handen reinigen
5. Je hart zuiveren
6. Treuren

Vragen

- Ga met elkaar na wat nederigheid voor jou betekent. Maak het praktisch voor jezelf.
- Het zesde punt van nederigheid is treuren (vers 9). Om nederig te zijn moeten we treuren. Mogen we als christenen helemaal niet vrolijk zijn?
- Hoe staat dit 'wees treurig' van Jakobus tegenover de tekst uit **Prediker 9:7** ?

Hoogmoed

Jakobus heeft gesproken over dat we ons moeten onderwerpen aan God en nederig zouden moeten zijn. Dat is de juiste houding tegenover God. Daarna gaat hij verder in op de manier waarop men zich gedraagt waaruit hun hoogmoed blijkt. Uit dit stuk tekst blijkt dat hoogmoed op drie manieren wordt geuit. Ten eerste gaat het over hoe de mensen zichzelf verheffen boven anderen, daarnaast over hoe ze met de toekomst omgaan en daarover praten, en als laatste over hoe ze omgaan met hun rijkdom.

In de Bijbel is Jezus er ook duidelijk over wat hij over mensen met hoogmoed en wat er met hen zal gebeuren. Lees **Lucas 18:9-14**.

Vragen

- Wat kun je uit deze Bijbeltekst leren?
- Moet je je altijd gedragen op de manier waarop de tollenaar bidt?

1. Ons verheffen boven anderen (4: 11-12)

Als we kwaadspreken over anderen, waar het in vers 11 en 12 over gaat, verheffen we onszelf boven de ander en boven de wet. Op deze manier treed je zelf op als rechter en om even de vraag uit Jakobus 4 te citeren: Wie bent u, om uw naasten te veroordelen?

In artikel 32 van de NGB en zondag 31 van de Catechismus gaat het over de kerkelijke tucht. Hierin wordt gezegd dat dit belangrijk is voor het in stand houden van de gemeente.

Vraag

- Hoe staat dit tegenover het niet oordelen in **Jakobus 4:11 en 12?**

2. Hoogmoed in hoe we praten over de toekomst (4: 13-17)

In dit gedeelte gaat het over de grootspraak van mensen over de toekomst en wat ze zullen bereiken. Jakobus legt de nadruk op het feit dat mensen vergankelijk zijn en dat hun toedoen in de wereld niet heel groot is. Daarmee draagt hij een reden aan dat men even een toontje lager moet zingen met wat ze al niet kunnen bereiken. Vers 15 wordt ook wel het Jacobitisch voorbehoud genoemd, waarin we onze positie tegenover God laten zien en dat we bij al onze plannen God betrekken. Daarvoor wordt tegenwoordig de tekst *Deo Volente* (als de Heer het wil) gebruikt bij aankondigingen van feesten, bruiloften etc.

Vragen

- Vraagt God hiermee dat we bij alles deze woorden moeten gebruiken, of alleen bij grote gebeurtenissen? Verklaar je antwoord.
- Waaruit blijkt in ons leven nog meer dat we ons afhankelijk weten van God?
- Voel je je ook afhankelijk van God? Heb je het idee dat Hij je toekomst in de hand heeft, niet jijzelf?

3. Hoogmoed in omgang met onze rijkdom (5:1-6)

De derde uiting van hoogmoed gaat over rijkdom. Als je veel geld hebt betekent dat ook dat je veel mogelijkheden hebt en dat kan ook tot hoogmoed leiden, omdat je op je geld gaat vertrouwen omdat je daarmee alles voor elkaar kan krijgen.

In **Marcus 10:17-31** gaat het ook over rijkdom. Lees dit gedeelte.

Vragen

- Is rijkdom per definitie slecht?
- Hoe moeten we met welvaart omgaan om ook deel van het koninkrijk van God te kunnen zijn?

Zingen

- Opwekking 687 - Heer wijs mij uw weg
- Wat de toekomst brenge moge
- Psalm 131:1

4   Jakobus 5:7-20

Voor de avondleider

Inleiding

Vanavond zal het gaan over het laatste stuk van Jakobus. In het hele boek Jakobus wordt duidelijk dat hij ervan uitgaat dat iedereen te maken zal krijgen met moeilijke tijden in zijn leven. Hij noemt dit beproevingen; dingen die je geloof en leven testen. Aan het einde van het boek pakt hij dit thema weer op. Hij wil ons tips geven. De vraag waar hij ons mee op weg wil helpen is: Hoe kun je volhouden in een leven waarin van alles op je afkomt? In dit laatste stukje van Jakobus geeft hij drie handvatten; geduld, gebed en gemeenschap. Deze drie dingen zullen we dan ook deze avond bespreken.

Aan het einde van de avond zal ook even tijd zijn om te reflecteren op het kringblok, wat vond je ervan, wat heb je ervan geleerd en wat is er gekomen van de doelen die je hebt gesteld aan het begin van het blok? Er is ook even tijd om vooruit te kijken naar het volgende blok.

Geduld

Lees **Jakobus 5:7-11**

Dit is de eerste tip die Jakobus ons geeft. Heb geduld! Dat is niet altijd makkelijk in zo'n druk en gehaast leven. Zeker als je door moeilijke periodes gaat is het soms heel moeilijk om in geloof geduldig te wachten. Toch zegt Jakobus dat we dit moeten doen. We kunnen een voorbeeld nemen aan een boer, hij moet geduldig wachten tot het gewas volgroeid is. Hij kan het groeiproces niet versnellen. Geduld koppelt Jakobus aan twee dingen:

1. Tot de Heer komt...
2. Wacht als een boer op de oogst...

Tot de Heer komt...

Als je wilt volhouden, als je geduldig wilt worden, vergeet dan nooit dat de Heer terug zal komen. Juist omdat wij weten dat alles goed zal komen, kunnen we leren leven met lijden. God gaat alles goedmaken.

Voor geduld heb je tijd nodig. God laat ons hier weten dat we die tijd ook hebben: we hebben hier nog een eeuwigheid voor. God wil dat we op het juiste spoor blijven, juist in het lijden. Daarom blijft Hij ons vertellen over het grote doel. (Lees hierbij ook 2 Petr. 3: 4 – 13; Rom. 8: 25 en Rom 13:11)

Wacht als een boer op de oogst...

Een boer kan zaaien, van alles doen aan het land, maar hij moet wel wachten op regen en groei. Wil de boer iets goeds zien van zijn werk, dan moet hij geduld hebben.

Zo wil Jakobus ons ook laten zien dat we geduld moeten hebben. Groei kost namelijk tijd, dus ook groei in geloof en relatie met God. Je bent niet ineens anders. God geeft deze groei, net zoals Hij regen geeft, maar je zult wel geduld moeten hebben.

De grote vijand in dit leven is ongeduld, gaan voor de snelle resultaten. Hierdoor zien we vaak niet de mooie dingen die God in de loop van de tijd wil geven en gaan we mopperen. Ongeduld leidt vaak tot klagen. Ongeduld kan veel kapot maken. Wacht. Kijk. Bid. Dat is wat Jakobus ons te zeggen heeft. Dan zul je de vrucht van de Geest zien groeien.

Kunnen wij dan zelf niets doen? Jawel, Jakobus geeft ons twee tips:

1. Houd moed¹⁹

Vergeet nooit dat God jou totaal liefheeft. Zijn belofte is dat Hij altijd bij je zal zijn en alles zal meewerken ten goede (ook al zie je dat misschien niet). Dat is Zijn liefde en Zijn belofte. Jezus heersten zal altijd de liefde van Zijn Vader uitwerken in alle omstandigheden van dit leven.

---

¹⁹ Letterlijk staat er 'sterk je hart'; moedig zijn is een sterk hart hebben

2. Leer van voorbeelden

Jakobus wil dat we een voorbeeld nemen aan de profeten en Job. De profeten hadden het vaak niet makkelijk, niemand wilde naar ze luisteren en ze werden vaak belachelijk gemaakt. Toch hadden ze geduld en bleven ze volharden. Hun voorbeeld van trouw, geduld en volharding moeten wij volgen. Dan volgt nog het voorbeeld van Job. God liet toe dat Job door de satan werd verzocht. Daarin werd zijn geloof op de proef gesteld. Maar Job bezweek niet onder de beproeving, al begreep hij niet waarom hij zo'n moeilijke weg moest gaan. De verschrikkingen hielden op toen God het genoeg vond. Hij kwam naar Job toe met zijn barmhartigheid en ontferming en gaf Job zijn rijkdom en vreugde dubbel terug.

Deze voorbeelden moeten wij voor ogen houden. We moeten geduld hebben en niet gaan klagen. We moeten uitzien naar de komst van Jezus.

Vragen:

- Hoe ga jij om met moeilijke situaties in het leven?
- Kun je dan geduldig zijn en uitzien naar de komst van Jezus of is dit juist heel lastig?
- Heb je iets aan de tips die Jakobus geeft?

Gemeenschap

Lees **Jakobus 5:12-20**

Al deze verzen gaan over hoe je in een gemeenschap staat. Geloven is niet is wat je alleen kunt doen, zeker niet in moeilijke tijden. Dan heb je een gemeenschap om je heen nodig waarin je samen kunt geloven en op elkaar kunt steunen. In een gemeenschap moeten we elkaar liefhebben en ook afhaken van de verkeerde paden. Zonder gemeenschap kunnen we niet volhouden in dit leven.

Vragen

- Welke aspecten van een gemeenschap zie je terug in dit stukje tekst?
- Ervaar jij deze dingen ook in de gemeenschap waar jij in leeft (kerk, VGSD, gezin)? Hoe krijgen deze aspecten vorm in jouw leven?

Gebed

Als laatste wil Jakobus ons laten weten dat gebed een enorm krachtig wapen kan zijn. Zeker als er samen gebeden wordt. Jakobus stelt dat het gebed van een rechtvaardige krachtig is en zijn uitwerking niet zal missen.

Er wordt veel gebeden, maar niet alle gebeden hebben kracht. Je moet als gelovige in de goede, rechtvaardige verhouding tot God staan. Dan zal het gebed grote gevolgen hebben en mag je er ook veel van verwachten. Het geloof of de rechtvaardigheid van de bidder bepaalt niet hoe krachtig een gebed is, maar God geeft kracht aan het gebed. Dit is de manier waarop God werkt.

Om dit duidelijk te maken, neemt Jakobus het voorbeeld van Elia. Deze profeet uit het Oude Testament stond in hoog aanzien bij de Joden. Hij was opgenomen in de hemel en men beschouwde hem als voorbidder voor het Joodse volk. Een geweldig mens? Nee, zo zegt Jakobus, hij was een mens zoals wij. Hij bad om droogte en daarna om regen. We kennen de geschiedenis uit 1 Koningen 17 en 18. Aan dit gebed van Elia heeft God kracht verleend. Droogte en regen kwamen op het gebed van Elia.

Maar nu moet er wel iets opgemerkt worden: Elia bad om wat God voorzeggd had (Deuteronomium 28). Wij hebben geen toezegging dat bijvoorbeeld elke ziekte bij elk gebed zal genezen. Maar we ontvangen wel de leiding van de Heilige Geest, als we daarom bidden. Want dat heeft God wel beloofd. (Lees hierbij ook vraag en antwoord 117 van de catechismus).

Vragen

- Elia was een mens zoals wij. Klopt dat wel? Zijn wij net zoals Elia?

Jakobus roept ons dus op om in alle situaties te bidden tot God, of we blij zijn of het juist heel moeilijk hebben. Dit is een boodschap die in de hele bijbel te zien is. Ook Jezus zelf ging vaak in gebed. Een voorbeeld van Jezus die bidt in een moeilijke situatie is te vinden in Lucas 22: 44. In Kolossenzen 3: 15 – 17 worden we ook opgeroepen om te bidden in vreugde.

Vragen:

- Hoe ga jij met gebed om? (ervaar je de kracht van het gebed? Bid je alleen in moeilijk (of alleen in blije) omstandigheden?)
- In Jak 5: 16 staat dat we elkaar onze zonden moeten belijden en dan voor elkaar moeten bidden. Dit is iets wat bij ons niet heel gebruikelijk is. Doe jij dit wel eens? En waarom doe je het wel of niet?

Reflectie en vooruitblik

We zijn weer aan het einde van het blok gekomen. Daarom is het goed om weer even terug te kijken en vooruit te blikken.

Terugblikkend:

- Wat neem je mee uit dit blok? Wat is je het meeste bijgebleven?
- Je hebt aan het einde van het vorige blok ‘doelen’ opgesteld. In hoeverre ben je hierin gegroeid?

Volgend blok zal gaan over heiligheid, dus een heilig leven leiden voor God.

- Wat verwacht je van dit blok? Wat wil je te weten komen?
- Waar wil je komende periode aan werken? Waar wil je in groeien?

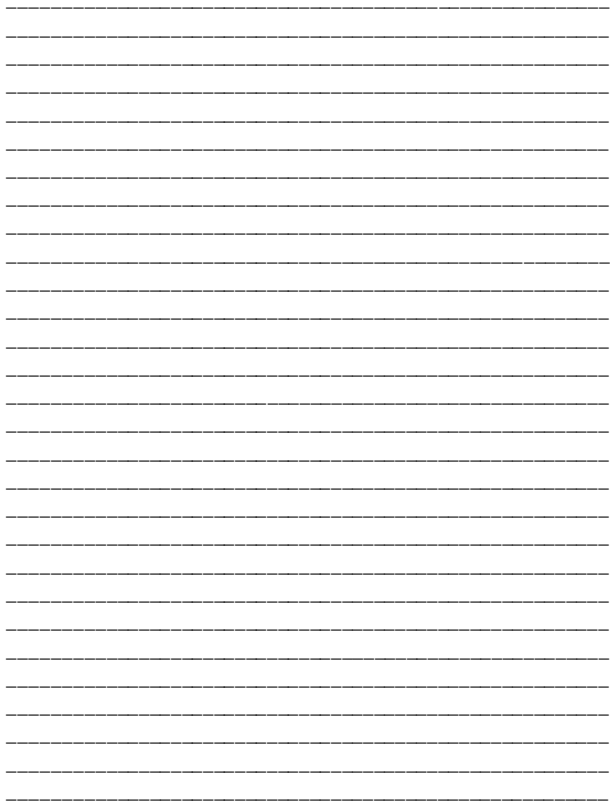
Gebed

Bid voorelkaar. Voor de moeilijke situaties die misschien aan de orde zijn gekomen. Vraag God ook om geduld en de leiding van de Heilige Geest.

'Ik geloof, kom mijn ongeloofte hulp.' (Marcus 9:24)

Zingen

- Opwekking 488 – Heer ik kom tot U
- Opwekking 520 – Wees mijn verlangen
- Already there – Casting Crowns
- Worn - Tenth Avenue North

Bijbelleesrooster

Dit blok wordt weer vergezeld door een Bijbelleesrooster. Bij dezen een korte toelichting.

Het doel van dit rooster is het lezen van de brief aan de Hebreëen. Deze brief gaat mooi samen met het behandelen van de brief van Jakobus: de doelgroep is ongeveer hetzelfde (christenen uit de Joden) en waar Jakobus vrij praktisch van aard is heeft Hebreëen een meer theoretisch-theologische insteek.

Om de brief aan de Hebreëen goed te begrijpen is het nodig de vele referenties aan het OT te zien, die de oorspronkelijke lezers (als Torahvaste Joden) net iets makkelijker dan wij op konden pakken. Om u hierbij te helpen wisselt dit leesrooster de brief zelf af met de relevante passages uit het OT, zodat u die weer vers in het geheugen heeft bij het lezen van de daadwerkelijke tekst.

Succes bij het lezen en denk aan de woorden uit Psalm 1:

“Gelukkig de mens die vreugde vindt in de wet van de HEER en zich verdiept in zijn wet, dag en nacht.”

Week 1.10	07-11-16	Psalm 2
	08-11-16	Psalm 97
	09-11-16	Psalm 104:1-15
	10-11-16	Hebreeën 1:1-7
	11-11-16	Psalm 45
Week 2.1	14-11-16	Psalm 102:13-29
	15-11-16	Psalm 110
	16-11-16	Hebreeën 1:8-14
	17-11-16	Psalm 8
	18-11-16	Hebreeën 2:1-8a
Week 2.2	21-11-16	Psalm 22:23-32
	22-11-16	Jesaja 8:1-18
	23-11-16	Hebreeën 2:8b-18
	24-11-16	Psalm 95
	25-11-16	Hebreeën 3:1-11
Week 2.3	28-11-16	Hebreeën 3:12-19
	29-11-16	Hebreeën 4:1-13
	30-11-16	Leviticus 16:1-28
	01-12-16	Hebreeën 4:14-5:10
	02-12-16	Hebreeën 5:11-6:8

Week 2.4	05-12-16	Hebreeën 6:9-20
	06-12-16	Genesis 14
	07-12-16	Hebreeën 7:1-10
	08-12-16	Hebreeën 7:11-28
	09-12-16	Hebreeën 8
Week 2.5	12-12-16	Exodus 24
	13-12-16	Exodus 25
	14-12-16	Hebreeën 9:1-10
	15-12-16	Hebreeën 9:11-22
	16-12-16	Hebreeën 9:23-28
Week 2.6	19-12-16	Psalms 40
	20-12-16	Jeremia 31:27-40
	21-12-16	Hebreeën 10:1-18
	22-12-16	Hebreeën 10:19-25
	23-12-16	Deuteronomium 32:31-43
Kerstvakantie	26-12-16	Habakuk 2
	27-12-16	2 Kronieken 15:1-7
	28-12-16	Hebreeën 10:26-39
	29-12-16	Hebreeën 11:1-16
	30-12-16	Hebreeën 11:17-31

Kerstvakantie	02-01-17	Hebreeën 11:32-40
	03-01-17	Spreuken 3:1-26
	04-01-17	Hebreeën 12:1-13
	05-01-17	Exodus 19
	06-01-17	Haggai 2:1-9
Week 2.7	09-01-17	Hebreeën 12:14-29
	10-01-17	Psalm 118:1-14
	11-01-17	Deuteronomium 31:1-8
	12-01-17	Hebreeën 13:1-8
	13-01-17	Hebreeën 13:9-25

